

Zinema - Literatura

Maria Luisa Elio nola bidaiatu Iruñetik Macondora

Idazlea eta zinema gidoilaria, Mexikora erbesteratutako errepublikar iruindarren alaba, iaz zendu zen Maria Luisa Elio. Haren izena betiko geratu da lotuta XX. mendeko literatura hegoamerikarrari, Gabriel García Márquezekin izandako laguntasuna medio.

GORKA BEREZIARTUA

“HANDIK URTE ASKORA, fusilamendu pelotoiaren aurrean, Aureliano Buendía koronelak...” baina itxoin, itxoin, Gabriel García Márquezen *Cien años de soledad*eko aurreko orrian ere zerbaít jartzen du-eta. “*Para Jomi García Ascot y María Luisa Elio*”. Gaur, hilda daude biak: García Ascot 1986an joan zen; Elio 2009an; Mexikon eman zuten azken arnasa. Baina aurrenekoa, munduak zauritu bertitako jaioberriaren garrasia, Iruñean egin zuen Maria Luisa Eliok, Emilio Arrieta kalean, 1926ko abuztuan.

Haren omenez eskaini zuten joan den ekainaren 17an *En el balcón vacío* filma Iruñean, IPESEk antolatutako Zinea eta Emakumea erakustaldian. García Ascotek zuzendutako pelikula da, eta gidoia Elioren testuetan oinarrituta dago. Batzuen ustez Mexikon egindako lehen film esperimentalak izan zen eta, agian horregatik, inoiz ez zen pasa zinema-areto komertzialetatik, hainbat jaialditan sariak jaso arren.

Ez zuen lagunduko, Espainiako aretoetan proiektatzeaz ari bagara behintzat, filmaren tematikak. *En el balcón vacío*ok Gabrielaren istorioa kontatzen du: leihotik begira dagoela, errepublikar bat nola atxilotzen duten ikusten duen haurra; hori ikusirik Gerra Zibilaren zentzua ulertzen duen haurra; familiarekin batera, Iruñetik alde egin behar duen haurra; eta handik urte askora, “erbeste” hitzaren atzizki guztiak ikasita, sorterrira itzultzen den haurra, ordurako heldu.

Horrelakoxea izan zen, gutxi gorabehera, Maria Luisa Elioren bizitza ere: haren aita,

Lehen argazkian, Elio gaztetan. Bigarrenean, García Ascot, *En el balcón vacío*-ren filmaketan.

Luis Elio, abokatu zen ogibidez, familia aristokratikokoa, baina errepublikarra. Eta Maria Luisak hamar urte ere ez zituenean, aitarren bila etorri ziren etxera. Kuartelitik bizirik atera ordea, eta hiru urtez egon zen gordeta, alkandora urdinen izua ezin eraman zuten lagun karlista batzuen etxean. Ia gerra amaituta pasa zen bestaldera; Parisen elkartu zen familiarekin ostera. Eta handik Mexikora. 1970ean itzuliko zen Elio Iruñera, aita hil ondoren. *Tiempo de llorar* liburuan jaso zuen itzulera hura. Aurreneko esaldiak zera dio: “Orain konturatzen naiz itzultzea, joatea dela”.

García Márquez 1960ko hamarkadan ezagutu zuen, Mexikon. Elio eta orduan bere senarra zen García Ascot, hiriburuko zirkulu intelektualetan baziren nor: Juan Rulfo, Octavio Paz, Elena Poniatowska... bikotearen ezagunak ziren. Eta idazle kolonbiarrak beraiei esker ezagutu zituen. Ez da anekdota hutsa, kontuan izanda Rulforen literaturak Márquezen estiloan gerora zer eragin izango zuen.

Esker ona adierazteko-edo, Elio eta García Ascot izan ziren aurrenekoak *Cien años de soledad*en berri izaten. *Gabok* hiru edo lau ordu behar izan zituen nobela osoa Eliori kontatzeko eta bukatzean, zer iruditu zitzaion galdetuta, Eliok esan omen zuen: “Hori idazten baduzu erokeria izango da; erokeria zoragarria”. Erokeria zoragarri horren aurreneko orrialdean geratu da Elioren izena betiko. ■